

UDK: 325.12:061.2] (73=854)"1894/1924"
061.2:325.12](73=854)"1894/1924"
Izvorni znanstveni rad
Primljeno: 15.11.1999.

Darko Friš

Sveučilište u Mariboru, Pedagoški fakultet
darko.fris@uni-mb.si

MANJE POZNATE ZANIMLJIVOSTI IZ RADA ODSJEKA KRANJSKO SLOVENSKE KATOLIŠKE JEDNOTE (1894.–1924.)

SAŽETAK

Slovenski su doseljenici nakon dolaska u SAD ubrzo spoznali da u slučaju nesreće na radu ili bolesti mogu računati isključivo na sebe same i zato su počeli osnivati vlastita potporna društva. Prva slovenska bratska potporna organizacija – *Kranjsko slovenska katoliška jednota* (Kranjsko slovenski katolički savez) osnovan je 1894. u Jolietu (Illinois). Temelj bratskih potpornih organizacija predstavljali su odsjeci koji su djelovali širom SAD-a. Najveći broj članova Savez je okupljao u državama Illinois, Pennsylvania, Ohio i Minnesota. Osnovna djelatnost bratskih potpornih organizacija bila je pomoć članstvu, odnosno njihovoj rodbini u slučaju smrti, a druga je djelatnost bila bolničko osiguranje. U organizaciji su negovali i druge važne vrijednosti: slovensku kulturnu tradiciju, slovenski jezik i tijesne veze sa »starom domovinom«. Odsjek St. Francis de Sales Society No. 29 osnovan je u Jolietu (Illinois) 2. veljače 1896. On nije ni najstariji niti najveći u KSKS-u, ali je jedan od najutjecajnijih u Savezu. Članovi iz redova odsjeka zauzimali su u KSKS-u najviše položaje. Na takav su način imali odlučujući utjecaj na politiku Saveza u ključnoj fazi njegova djelovanja, kada se razvio iz male i financijski nestabilne bratske potporne organizacije u moderno osiguravajuće društvo. Savez već više od stotinu godina uspješno ispunjava svoju misiju i na području vjerskoga, nacionalnoga, političkoga i kulturnog ujedinjavanja.

KLJUČNE RIJEČI: povijest, slovenski iseljenici u SAD-u, bratske potporne organizacije

Prije no što posvetimo pozornost djelovanju odsjeka prve slovenske bratske potporne organizacije, *Kranjsko slovenske katoliške jednote* (Kranjsko slovenskoga katoličkog saveza), starog engleskog imena »The Grand Carniolian Slovenian Catholic Union«, potrebno je napraviti kratak uvod i predstaviti neke osnovne karakteristike te organizacije, koja je u životu američkih Slovenaca igrala vrlo važnu ulogu, i to ne samo kao osiguravajući zavod, nego i kao organizacija koja već dulje od stoljeća razvija i njeguje druge važne vrijednosti: slovensku kulturnu tradiciju, slovenski jezik i tijesne veze sa »starom domovinom«. Iako pomalo izmijenjena i više ne toliko slovenska, ona još uvijek djeluje i obavlja svoje poslanstvo. Moj uvod temelji se na knjizi *Prvih sto godina Kranjsko slovenskog katoličkog saveza: Pregled povijesti KSKS 1894–1994*, što sam ju napisao zajedno s Bogdanom Kolarom i Andrejem Vovkom (v. Friš, Vovko i Kolar, 1997).

Prvi su slovenski iseljenici ubrzo nakon dolaska u SAD shvatili kako u slučaju nesreće na radu ili bolesti mogu računati isključivo na sebe same i zato su, po

uzoru na druge narode, npr. Čehe, Fince (Zalar, 1924: 10), počeli stvarati vlastite potporne organizacije. One su u početku bile lokalnoga karaktera, s ograničenim brojem članova, što nije jamčilo financijsku sigurnost. Kako bi smanjili mogućnost financijskog sloma počeli su stvarati potporne organizacije koje su udruživale članove iste etničke zajednice širom Amerike. Njihov su temelj predstavljali odsjeci u koje su se trudili privući što više članova jer su na taj način smanjivali poslovni rizik (Trunk, 1912: 447).

Prva slovenska bratska potporna organizacija, *Kranjsko slovenska katoliška jednota* (dalje KSKS, odnosno Savez), osnovana je 1894. u Jolietu (Illinos). Osnivali su je slovenski katolički svećenici u SAD-u koji su se u svome poslu često susretali s bijedom i nemoći unesrećenika i njihovih obitelji, pa se stoga pravila njezina djelovanja temelje na strogim katoličkim načelima. Svoju svjetonazorsku usmjerenost jasno su izrazili u imenu Saveza, a za njegova zavjetnika izabrali su sv. Josipa. Svi su se odsjeci većinom nazivali prema svecima, neki i prema biskupu Fridriku Baragi (Trunk, 1912: 447). Za vjerske je poslove bio odgovoran duhovni vođa koji je također bio i član glavnog odbora. Geslo KSKS-a glasilo je: »Sve za vjeru, narod i slavni KSK Savez«, a član Saveza je mogao biti samo praktični katolik (Kranjec, 22. IX 1911: 5).

Pri osnivanju KSKS-a prihvaćen je zaključak da će najviši organ Saveza biti glavni odbor kojeg će činiti predsjednik, potpredsjednik, prvi i drugi tajnik, blagajnik, duhovni vođa i tri nadzornika. Osnovna zadaća svih članova glavnog odbora bila je ispunjavati dužnosti određene pravilima, a morali su sudjelovati i na svim konvencijama. U okviru KSKS-a djelovali su i stalni odbor, nadzorni odbor te upravnog odbora, a od 1907. i financijski, pravni i žalbeni odbori. Članovi glavnog odbora birali su se na vremenski rok između dviju konvencija, a na tu vodeću funkciju mogao je biti izabran svaki član Saveza (Kranjec, 22. IX 1911: 5).

Prve godine rada u KSKS su mogla pristupiti pojedinačna jugoslavenska katolička društva, osnovana na podlozi katoličke vjere i koje je potvrdio glavni odbor Saveza (Prva pravila..., 1915: 11), a već su na drugoj konvenciji 1895. počeli u Savez primati i pojedince (Šavs, 1895).

Službeno glasilo KSKS-a nakon osnivanja postale su novine *Amerikanski Slovenec* [= *Američki Slovenac*] (»Nekaj zgodovinskih podatkov...«, 1911: 2), koje su tu ulogu više ili manje uspješno ispunjavale punih dvadeset godina. Godine 1914. između KSKS-a i uredništva novina došlo je do razmimoilaženja, pa su na dvanaestoj konvenciji donijeli zaključak o izdavanju vlastitoga glasila koje su nazvali *Glasilo K.S.K Jednote* [= *Glasilo K.S.K. Saveza*, dalje *Glasilo*] (Rems, 1914). Glasilu su u Savezu pripisivali veliku ulogu, pa je na trinaestoj konvenciji 1917. članom glavnog odbora postao i urednik *Glasila*. *Glasilo* je izlazilo na slovenskom jeziku, a 1927. su mu dodali i jednu englesku stranicu, za one članove Saveza koji više nisu znali slovenski. Između 1920. i 1923. u KSKS-u su izdavali i omladinski list *Angelček* (= *Anđelčič*) kojeg je uređivao duhovni vođa (Sitar, Lekan i Zupan, 1923b: 2).

U Savez su se prvih godina rada mogli učlaniti samo muški doseljenici, od 18. do 45. godina života. Na dvanaestoj konvenciji 1914. prihvatili su novu dobnu grani-

cu za prijem u Savez, pa su se mogli učlaniti muškarci između 16. i 50. godine (Rems, 1914). Oženjeni muškarci prvih su godina osiguravali i svoje supruge, iako samo za posmrtnu pomoć, a nakon šeste konvencije 1900. osiguravanje supruga prepuštali su slobodnom izboru članova (Kranjec, 1900). Od sedme konvencije 1902. svoje su odsjeka mogle osnivati i žene, a mogle su se i dalje učlanjivati i u muške odsjeka (Sitar, Lekan i Zupan, 1923a: 2). Već od osme konvencije, 1904., za njih su vrijedili isti uvjeti kao i za muške članove. Unatoč ravnopravnosti članova, ženski odsjeci nisu imali pravo na svojeg delegata na konvencijama, tako da nisu imali nikakva utjecaja na upravnu politiku Saveza (Schneller, Rems i Zupan, 1917: 1), što su ipak postigli tek na četrnaestoj konvenciji, 1920 (Sitar, Dečman i Zupan, 1920a: 4).

Kandidati su prije prijema morali obaviti liječnički pregled i dobiti liječnički karton (Wardjan, 10. V. 1901: 5). Članovi su morali poštivati i pravilo svojeg odsjeka i pravila Saveza, s kojima su se morali upoznati još prije primanja (Prva pravila..., 1915: 11). Morali su sudjelovati na skupovima odsjeka, posebno onima na kojima su se birali odbornici, te redovito plaćati *assessment*. Članove koji su kršili društveni pravilnik KSKS-a najprije su kao upozorenje suspendirali, a ako su nastavili s prekršajima, isključili (Wardjan, 1900: 5).

Osnovna djelatnost bratske potporne organizacije bila je pomoć članstvu, odnosno njihovoj rodbini, nakon smrti (Wardjan, 1900: 5). Prilikom pristupa članovi i članice ispunjavali bi oporuku koju su, zajedno s drugima, zapečaćenu čuvali u glavnom uredu, a otvarali nakon smrti člana (Plevnik, 1896). Posmrtna je pomoć, prilikom osnivanja Saveza, za umrloga člana iznosila 800 dolara, a za suprugu 200 dolara. Poslije su visinu posmrtno pomoći povećali. Isplaćivali su ju od sakupljenog novca, a ako ga nije bilo dovoljno, raspisali bi među članovima izvanredni *assessment* (Rems, 1911). Druga djelatnost Saveza bilo je zdravstveno osiguranje koje su uveli na jedanaestoj konvenciji 1911., a za njega su se mogli odlučiti svi članovi (Rems, 1911). Svoje su članove osiguravali i za slučaj invalidnosti (Kranjec, 1900). Visina priloga koje su članovi morali plaćati, kao i visina posmrtno pomoći, bolničke potpore i osiguranja za slučaj invalidnosti, s godinama se, naravno, mijenjala.

Redovite konvencije KSKS-a sazivao je predsjednik Saveza, a saziv izvanredne konvencije moralo je potvrditi dvije trećine članova glavnog odbora (Prva pravila..., 1915: 11). Prvih godina nakon osnivanja konvencije su organizirali svake godine, od 1898. svake dvije godine, a od 1908. svake tri (v. *Jub. spom. knjiga...* 1924: 26). U razdoblju od 1884. do 1924. u KSKS-u su organizirali 15 glavnih i jednu izvanrednu konvenciju, a kao mjesto priređivanja najčešće se pojavljivao Joliet. Sudjelovali su glavni činovnici Saveza i izabrani delegati odsjeka. Odsjeci su na konvencijama bili zastupljeni različitim brojem delegata, ovisno o broju članova i članica (Šavs, 1898: 1; Nemanich, 1898: 1). Na konvencijama se o prijedlozima glasovalo javno, a u slučaju neodlučenog broja glasova provodilo se tajno glasovanje. Godine 1914. prihvaćena je i odluka o općem glasovanju odnosno referendumu (Rems, 1914). Kako nakon 1898. u KSKS-u, zbog racionalizacije, više nisu priređivali konvencije svake godine, u siječnju i srpnju su se u Saveznom domu organizirale polugodišnje sjednice glavnog odbora, nazivane i »malim konvencijama«, na kojima su sudjelovali članovi glavnog odbora. Na sjednici bi nadzor-

nici pregledali financijsko poslovanje za proteklu polovicu godine, kao i poslovanje prvog tajnika, blagajnika, upravnika *Glasila* i omladinskog odjela. Na sjednici bi o svome radu podnijeli izvješća i prvi tajnik i duhovni vođa, a zapisnike sjednica objavili bi u *Glasilu* (Zalar, 1918: 3).

U KSKS-u veliku su pozornost poklanjali privlačenju novih članova i članica, pri čemu je posebno važnu ulogu imalo službeno glasilo, novine *Amerikanski Slovenec*, kasnije *Glasilu KSK Jednote*. Nove su članove pokušavali pridobiti i plaćenim oglasima u raznim slovenskim publikacijama i brošurama koje su izdavali u Americi (usp. Zakrajšek, s. a.), a 1920. su počeli izdavati i reklamni zidni kalendar (Sitar, Dečman i Zupan, 1920b: 6). Za privlačenje novih članova i članica organizirali su i različita natjecanja, kao ono za »Zlatnu knjigu«, na kojem su pobjeđivali odsjeci koji su u protekloj polovici godine pridobili najviše članova (Zlatna knjiga..., 1923: 4). Od 1919. počeli su novčano nagrađivati i pojedince koji bi privukli nove članove i članice (Nagrade..., 1919: 4). Na četrnaestoj konvenciji 1920. u Savezu su uveli mjesto organizatora koje je zauzeo slovenski svećenik i brinuo se za organizirano okupljanje novih članova i članica. Sa sličnim akcijama se nastavljalo i sljedećih godina (Sitar, Dečman i Zupan, 1920a: 6; 1920b: 6; 1920c: 6).

Godine 1916. u KSKS-u su osnovali Omladinski odjel u koji su primali samo djecu članova i članica KSKS-a staru od 1 do 16 godina, a od 1920. počeli su primati i djecu nečlanova. Nakon napunjene 16. godine članovi Omladinskog odjela mogli su postati punopravnim članovima KSKS-a, što je i bila osnovna zadaća njegova osnivanja (Zalar, 29. III. 1916: 5). Broj članova Omladinskog odjela bio je nakon osnivanja u stalnom porastu, do 1924. se povećao više od četiri puta, tako da je taj odjel sve više postajao uzgajalištem budućih članova i članica KSKS-a.

Broj članova i odsjeka KSKS-a bio je od 1898. u stalnom porastu. Tada se, zbog odcjepljenja nekih odsjeka, broj smanjio i tek 1900. dosegao prijašnji. Između 1900. i 1914. (s izuzetkom 1904. i 1908.) rast članova se nastavljao i već 1907. dosegao brojku od 10.000. Za vrijeme Prvoga svjetskog rata, unatoč naporima vodstva, broj članova je rastao vrlo sporo, jer je doseljavanje iz »stare domovine« u vrijeme rata skoro posve onemogućeno. Godine 1918. u SAD-u je vladala epidemija španjolske gripe koja je kosila i članove KSKS-a. I u razdoblju od 1918. do 1924. broj članova se lagano povećavao i 1924. dosegao brojku od 14.337 (*Jub. spom. knjiga...* 1924: 54).

Godine 1924. je u okviru KSKS-a u 20 američkih saveznih država djelovalo 22.409 članova (14.337 članova i 8.072 mladih članova), u 147 odsjeka: u Illinoisu trideset i šest odsjeka, Pennsylvaniji dvadeset i devet, Minnesoti četrnaest, Ohiju četrnaest, Wisconsinu osam, Michiganu sedam, Coloradu, Kansasu i New Yorku šest, Indiani pet, Montani četiri, Wyomingu tri, te Iowi i Michiganu dva. U Alabami, Arkansasu, Connecticutu, Nebraski, Missouriju, Washingtonu i West Virginiji djelovao je po jedan odsjek. Prema broju članova u pojedinačnim državama i te su godine prednjačili Illinois sa 5.768 (3.678 članova i 2.090 mladih članova), Pennsylvanija 5.120 (3.186 i 1.934) i Ohio 3.550 (2.145 i 1.405), slijedile su Minnesota 2.139 (1.403 i 736), Colorado 1.467 (927 i 540), Wisconsin 1.267 (789 i 478), Michigan 560 (430 i 130), New York 465 (379 i 86), Kansas 577 (369 i 208), Monta-

na 449 (343 i 106), Indiana 377 (201 i 176), Wyoming 219 (137 i 82), Connecticut 154 (117 i 37), Missouri 110 (90 i 20), Washington 48, Nebraska 75 (41 i 34), Iowa 27, Arkansas 20 (16 i 4), West Virginia 14 (8 i 6) i Alabama 3. Iako neki odsjeci nisu imali veći broj članova, ipak nam dokazuju prisutnost slovenskih doseljenika u pojedinim predjelima Sjedinjenih država. Najveći broj članova Savez je okupljao u Illinoisu, Pennsylvaniji, Ohiju i Minnesoti, što se poklapa sa snagom slovenskog vala naseljavanja u SAD (*Jub. spom. knjiga...* 1924: 53).

S godinama se povećavao i imetak Saveza koji je 1908. premašio iznos od 100.000, a 1922. iznosio već više od 1,000.000 dolara (*Jub. spom. knjiga...* 1924: 54). Stalan porast imetka dokaz je uspješne politike vodstva Saveza koje je, unatoč neiskustvu osnivača i prvih odbornika, na području osiguranja s godinama postao snažna bratska potporna organizacija i kao takva uspjela prkositi svim poteškoćama.

Primjer St. Francis de Sales Society No. 29 Joliet (Illinois)

Prema pisanju Jurija Trunka u knjizi *Amerika in Amerikanci*, prvi su slovenski doseljenici u grad Joliet u državi Illinois došli oko 1870., a masovnije su se u grad počeli naseljavati nakon 1885. Većina ih je došla iz Bijele krajine, a posao su našli u raznim tvornicama koje su nicale na rubovima grada. S vremenom su neki postali trgovci, gostioničari i obrtnici, a među njima se našao i pokoji poduzetnik. Godine 1912. u slovenskom je naselju bilo 30 gostioničara, 15 trgovaca mješovitom robom i više mesara. U slovenskim rukama su bila i dva velika poduzeća – »Slovenic Buttlung Co.« i »Slovenian Liquor Co.«, te jedna od najvećih prodavaonica namještaja, »The Eagle« (Trunk, 1912: 479). Slovensko naselje u Jolietu u Americi bilo je poznato kao »slovenski Rim«. Taj je nadimak dobilo zaslugom župnika Frančiška S. Šušteršiča,¹ koji je 1899. objavio *Katekizam za katoličke škole u Saveznim državama američkim* i u njemu dodao u Americi važeću šestu crkvenu zapovijed: »Podupiri prema svojim mogućnostima crkvu i školu«. Slovenski socijalisti u Americi to su iskoristili za napad na Šušteršiča. Osudili su ga kao crkvenog otpadnika, jer je učio drukčije nego katolička crkva, tobože: »gdje se još kada čitalo da ima šest crkvenih zapovijedi«. Optužili su ga, također, »da se pravi nepogrešiv, kao da je papa u Rimu, da govori iz Jolietu kao iz slovenskog Rima« (Šavs, s.a.: 24). Nadimak koji je grad dobio bio je i u drugom smislu potpuno opravdan jer je župa sv. Josipa u Jolietu bila

¹ Frančišek S. Šušteršič rođen je 22. siječnja 1864. na Viču kod Ljubljane. Školovao se u Ljubljani, a 1886. je zaređen za svećenika. Službovao je kao kapelan u Smedniku, gdje ga je župnik Ivan M. Solnce nagovorio na odlazak u Ameriku. Nakon dolaska preko »velike bare« postao je župnik u novoj slovenskoj župi sv. Josipa u Jolietu (Illinois). Šušteršič je bio jedan od najdjelatnijih slovenskih svećenika u Americi koji je svojim radom ostavio neizbrisiv trag u slovenskoj dijaspori. Uz svoj rad u župi sv. Josipa, gdje je 1904. sagradio veličanstvenu crkvenu građevinu, 1893. osnovao je prvu i najveću slovensku potporna organizaciju »Kranjsko slovenski katolički savez«. Od 1899. do 1910. uređivao je novine *Amerikanski Slovenec*, 1903. je objavio knjižicu s naputcima mogućim slovenskim iseljenicima, pod naslovom *Poduk rojakom Slovencem [=Poduka rođacima Slovencima]*, i bio predsjednik Saveza slovenskih svećenika u Americi. Šušteršič je 1910. umirovljen i vratio se u Ljubljanu gdje je preminuo 24. ožujka 1911. (Rev. F.S. Šušteršič..., 1911: 1).

jedna od najuređenijih slovenskih župa u Americi, a posebno ju je krasila velika crkvena građevina. Da grad opravdano zaslužuje nadimak »slovenski Rim«, dokazuju i činjenice da su u Jolietu izdavali više slovenskih novina, 1894. osnovali i prvu potpornu organizaciju »The Grand Carniolian Slovenian Catholic Union«, a 1914. bratsku potpornu organizaciju »The Holy Family Society of U.S.A.«.

Temelj bratskih potpornih organizacija, koje su pojedine slovenske nacionalne zajednice u Americi osnivale za zaštitu radnika u slučaju nesreća na radu, bolesti ili smrti, bili su odsjeci koji su djelovali u svim američkim državama. Prema pravilima KSKS-a, odbor odsjeka činili su predsjednik, potpredsjednik, prvi tajnik, drugi tajnik, blagajnik, zastupnik, prvi, drugi i treći nadzornik, redar i stjegonoše (*Archives...*, 1917). Izabrani odbornici morali su savjesno obavljati svoje obveze i brinuti se da članovi ispunjavaju dužnosti određene pravilima. U ime Saveza prikupljali su *assessment* za posmrtnu pomoć, ozljede i operacije, brinuli se o bolesnim članovima i članicama te osiguravali dostojan pogreb pokojnika, na kojem ga se na posljednje počivalište ispraćalo sa zastavama i u uniformama odsjeka. Prema riječima autora članka »Glavne ili godišnje sjednice odsjeka«, objavljenog u *Glasilu* iz 1816., odbornici odsjeka radili su »zaista sveti, lijepi i plemeniti posao«. Tijekom svog posla često su nailazili na najrazličitije teškoće, o čemu je spomenuti autor zapisao: »Izvršavanje činovničkog posla u odsjeku je teško, nezahvalno i naporno«. Rad činovnika bio je povezan sa žrtvovanjem slobodnog vremena, često i vlastitog novca odbornika, pri organiziranju različitih priredbi odsjeka i redovitih mjesečnih sjednica. Pri tome su nerijetko doživljavali najrazličitije prigovore članstva, primjerice: »Ovaj iskorištava svoj odsjek zbog vlastitih interesa, a onaj čak potkrađa blagajnu odsjeka«. U nekim slučajevima doista je bilo nesavjesnog poslovanja odbornika odsjeka, ali većinom ti prigovori nisu bili utemeljeni i izvicali su iz već poslovične slovenske zavidnosti. Odbornike su često krivili i za isključivanja članstva, iako su i ti prigovori bili uglavnom neosnovani, jer: »ako je koji član bio tijekom godine suspendiran za to je sam bio kriv jer se nije ponašao prema pravilima odsjeka i Saveza« (*Društvene...*, 1916: 4). Izbori odbornika odsjeka bili su na glavnim sjednicama društva u prosincu, na rok od jedne godine. Kako je razvoj pojedinih odsjeka, a time i cijelog Saveza (Zalar, 29. XI. 1916: 5), ovisio o radu odbornika odsjeka, u KSKS-u su savjetovali članovima i članicama da »zbog toga uvijek paze pri izboru kandidata za odbornička mjesta, da se na ta mjesta izaberu najbolji ljudi, koji su u prvom redu dobri katolici, nepristrani, nesebični, miroljubivi, otvorena srca i ugledna karaktera, na sjednici strogi djelatnici, a izvan sjednice ljubazni odsjek« (*Društvene...*, 1916: 4). Prvi tajnik Josip Zalar bio je u studenome 1916. potpuno zadovoljan radom odbornika odsjeka te je zato članovima i članicama Saveza savjetovao neka na prosinačkoj glavnoj sjednici izaberu dotadašnje odbornike. Svoj je prijedlog argumentirao činjenicom da je u prošlosti velik broj odbornika odstupio zbog teška posla tijekom godine, što je uzrokovalo mnoge poteškoće: »Ja time ne diktiram odsjeku koga će birati, to je stvar društva, ali iz višegodišnjeg iskustva znam da činovnici(ice) koji su više godina u odboru znaju što je potrebno odlučiti i napraviti da je u korist i za napredak članstva« (Zalar, 29. XI. 1916: 5).

Članovi KSKS-a morali su posjećivati mjesečne redovite sjednice mjesnih društava, posebno one na kojima su birali odbornike (Prva pravila..., 1915: 11). Kako je poslovna godina u KSKS-u trajala od 1. siječnja do 31. prosinca, glavna je sjednica mjesnih društava bila koncem prosinca, jer su tada morali napraviti godišnji obračun i srediti knjigovodstvo (Društvene..., 1916: 4). Unatoč pravilima KSKS-a koja su obvezivala članove da prisustvuju sjednicama svojeg odsjeka, bilo je i takvih članova »kojima smrdi dvorana odsjeka kao sumporna jama«. Tu su subraću u *Glasilu KSK Saveza* pozivali da počnu sudjelovati na sjednicama odsjeka, jer bi u suprotnom slučaju, kako je zapisao autor članka »Idite na sjednice odsjeka«, odsjek trebao još više odbornika koji bi po kućama skupljali *assessment*. Osim toga i »gdje drugdje možeš naći više pravog užitka nego u dvorani odsjeka? (...) Od koga se drugog vraćaš kući čišćih misli, zadovoljnijeg srca i s manje kajanja, nego sa sjednice odsjeka, posve suprotno od 'bare', kako su nazivali gostionice, gdje si otrovnim, preobilnim uživanjem pića kratiš život?« Neki članovi su po staroj slovenskoj navici radije ispraznili čašu ili dvije i posjetili kino-dvorane, »gdje se pokazuju razvratne slike«, igrali bilijar i tako trošili teško zarađeni novac. Alkoholizam je mnoge slovenske obitelji bacio u bijedu. U KSKS-u su bili mišljenja da takvu subraću možeš spasiti od nesreće samo vlastitim primjerom na sjednicama odsjeka (Hodite..., 1916: 4). Da bi ih sačuvali od gostionica, u odsjecima su se pobrinuli i za zabavu i razonodu svojeg članstva i priređivali razne zabave, piknike i kazališne predstave koje, razumljivo, nisu smjele biti u suprotnosti s katoličkom vjerom. Već u prvim pravilima iz 1894. zabranili su priređivanje zabava i plesnih priredaba subotom navečer, »da se ne bi bilo kako ometala nedjeljna služba božja ili sprečavalo u tome svoje članove« (Prva pravila..., 1915: 11).

KSKS delegatima nije pokrivala troškove za sudjelovanje na konvencijama, pa su se u odsjecima morali sami snalaziti. U nekima su troškove pokrivali iz svoje blagajne, u drugima su organizirali akcije sakupljanja, a našli su se i imućni članovi koji su troškove podmirivali iz svoga džepa. Pri plaćanju troškova sudjelovanja delegata na konvencijama u prednosti su, naravno, bili veliki odsjeci, s više od sto članova i više tisuća dolara prihoda, dok manji odsjeci često u blagajni nisu imali ni novca za isplaćivanje bolničke potpore, a kamoli dovoljno sredstava za troškove sudjelovanja svojeg delegata na konvenciji (Pred XIV. konvencijo KSKS, 1920: 4).

Pravila su određivala da i odsjeci vode vlastito knjigovodstvo i Savez je u tu svrhu svake godine izdavao brošuru, takozvani »imenik članova i članica«. Godišnji su imenik čuvali tajnici odsjeka i usput ga dopunjavali podacima o novim članovima i njihovim suprugama, a upisivali su i one koji su istupili, isključeni ili suspendirani. U imeniku su tajnici morali brižljivo ispuniti i podatke o zdravstvenom stanju članstva (Wardjan, 4. I. 1901).

U odsjecima KSKS-a imali su i svoju zastavu, znakove, uniforme, kape, žigove i dugmad koje su članovi morali kupiti i smjeli nositi samo na posebnim svečanostima (Gosar, 1907: 5).

U Jolietu je bilo sjedište KSKS-a; u tom je gradu djelovalo i sedam odsjeka toga Saveza: St. Joseph Society No. 2; The Knights of St. George Society No. 3; St. Cyril & Methodius Society No. 8; St. Francis de Sales Society No. 29; St. Anthony

de Padua Society No. 87; St. Genevive Society No. 108 i St. John the Baptist Society No. 143. U Jolietu su djelovali i odsjeci slovenskih bratskih potpornih organizacija: St. Barbara Society, Slovene National Benefit Society, Western Slavonic Association i Slovenian Women's Union (*St. Joseph's Church...*, 1941: 137–143).

St. Francis de Sales Society No. 29 osnovana je u Jolietu (Illinois) 2. veljače 1896. Njezin prvi predsjednik postao je Anton Nemanich, tajnik Math Nemanich, a blagajnik Michael Kochevar. Uzroke za osnivanje čak četvrtog odsjeka KSKS-a u Jolietu, samo dvije godine nakon osnivanja Saveza, potrebno je tražiti u nezadovoljstvu važnih članova doseljeničkih zajednica djelovanjem već postojećih odsjeka u gradu, jer u njima nisu imali dovoljno važan položaj koji bi im, po njihovu mišljenju, trebao pripadati. Najviši položaji u odsjecima, a posebno u glavnom odboru, nisu donosili samo čast, već i financijsku korist. Stoga ne iznenađuje da je predsjedništvo odsjeka preuzeo nitko drugi do pogrebnik Anton Nemanich, jedan od najimućnijih slovenskih doseljenika u gradu i suosnivač KSKS-a. Nemanichev uspon u KSKS-u započeo je upravo 1896. kada je na III. konvenciji 1896. izabran na mjesto glavnog predsjednika, čime je započelo dvadesetogodišnje doba u kojem su članovi tog odsjeka zauzimali najvažnije položaje u KSKS-u. Na mjesto predsjednika bio je izabran i na IV. konvenciji 1897., a 1898. je bio izabran u novoosnovani financijski odbor Saveza. Nakon raskola u KSKS-u 1898., koji je prilično protresao Savez, na VI. su konvenciji 1900. Nemanichu iznova povjerali mjesto predsjednika, a na konvencijama 1902. i 1904. nije zauzeo najviše položaje. No, već na IX. konvenciji 1906. postao je prvi potpredsjednik, a na X. konvenciji 1909. ponovo predsjednik. Te su godine u Jolietu počeli graditi novi Savezni dom što je prouzročilo pravu lavinu napada i ogovaranja u povodu nepravilnosti rada i nepoštovanja članova glavnog odbora. Sporovi se nisu smirili sve do XI. konvencije 1911., najburnije u povijesti KSKS-a. Nemanich na toj konvenciji više nije bio izabran u glavni odbor (Plevnik, 1896; Kranjec, 1900; *Jub. spom. knjiga...* 1924: 29).

Anton Nemanich nije bio jedini član odsjeka St. Francis de Sales Society koji je u KSKS-u zauzimao najviše položaje. Član odsjeka bio je i Mihael Wardjan, 1893. tajnik utemeljiteljskog odbora, a od 1894. do 1898. prvi tajnik Saveza. Od 1898. do 1900. Wardjan je u KSKS-u vršio dužnost drugog tajnika, a na VI. konvenciji te godine ponovo je zauzeo položaj prvog tajnika. Na konvenciji 1906. Wardjan se odrekao mjesta prvog tajnika, no unatoč tome sljedećih je godina ostao blizu glavnoga odbora ili čak njegov član. Wardjana je na mjestu glavnoga tajnika naslijedio Josip Dunda,² također član odsjeka St. Francis de Sales Society (*Jub. spom. knjiga...* 1924: 35–38), i već od 1902. član glavnog odbora (Stukel, 1902: 1). Na X. konvenciji 1908. Dunda više nije bio izabran na mjesto prvog tajnika, ali je ostao na različitim mjestima u glavnom odboru sve do 1920.

²Josip Dunda rodio se u Ljubljani i nakon završene pete gimnazije otputovao u SAD gdje je nastavio školovanje u St. Paulu u državi Minnesota. Najprije je djelovao u uredništvu novina *Amerikanski Slovenec* u Towneru (Minnesota), potom je od 1901. uređivao novine *Nova domovina* u Clevelandu (Ohio). Od 1902. djelovao je na raznim mjestima u glavnom odboru KSKS-a. Bio je član odsjeka Franje Saleškoga br. 29, KSKS u Jolietu (Illinois) (»Josip Dunda...«, 1905: 1).

Tajnik odsjeka morao je za svakoga kandidata, prije primanja glavnom uredu poslati molbu s imenima rodbine koja su zatim upisali na certifikat (Wardjan, 15. II. 1901: 5). Kandidati su morali prije primanja napraviti liječnički pregled i dobiti liječnički karton (Wardjan, 10. V. 1901: 5). Za navođenje netočnih podataka članove su kažnjavali suspenzijom (Wardjan, 15. II. 1901: 5). Evo kakav je bio protokol pri primanju novih članova i članica: »Kandidata uvode u dvoranu, postave ga pred predsjednika koji ga pita jesu li mu poznata pravila našeg Saveza i hoće li se prema njima ponašati. Kad kandidat odgovori potvrdno, onda ga predsjednik odmjeri od glave do pete, zapovijedi mu da se okrene nalijevo i nadesno, kao da se pokazuje skupljenoj braći« (Kranjec, 29. IX. 1911: 2). O kandidatu je potom govorio stari član odsjeka, zatim je slijedilo glasovanje koje je bilo puka formalnost, jer se u zapisnicima odsjeka St. Francis de Sales Society ne može pronaći da je itko od kandidata u toj zadnjoj fazi prijema bio odbijen (v. *Archives...*).

Članovi KSKS-a morali su poštivati pravila svojih odsjeka i pravila Saveza, s kojima su se morali upoznati još prije prijema. Morali su sudjelovati na skupovima odsjeka, posebno onima na kojima su birali odbornike, te redovito plaćati *assessment* (»Prva pravila...«, 1915: 11. Ako član nije redovito plaćao, najprije su ga kaznili s 25 centi, a ako kazna nije pomogla, suspendirali bi ga. Sa čestim neplaćanjem suočavali su se i u odsjeku St. Francis de Sales Society No. 29; gotovo nije bilo mjeseca da koji od članova nije platio kaznu: u studenome 1899. plaćalo je kaznu sedam članova (*Archives...*, 1899).

U odsjeku su se prema pravilima morali pobrinuti za dostojan pogreb umrlih članova i otpratiti ih na posljednje počivalište sa zastavama odsjeka i u uniformama. Uvijek su se našli pojedini članovi koji nisu poštivali te obveze, te su zato u odsjeku odlučili i takve kazniti, s 50 centi. No, ni politikom kažnjavanja nisu uspjeli uvjeriti sve svoje članove da iskažu poštovanje umrlim članovima i prate ih na posljednje počivalište.

Kako bi spriječili da članovi potkupe mjesne liječnike i s lažnom potvrdom primaju bolničku potporu, u odsjeku su zahtijevali da svjedodžbu ovjeri bilježnik. Uz to su članovi odsjeka morali posjećivati svoje oboljele kolege. Za neispunjavanje dužnosti kažnjavali su ih s 50 centi (v. *Archives...*, 1899). Predsjednik je pored toga mogao zbog prigovaranja kazniti članove odsjeka s 25 centi (v. *Archives...*, 1899). Kazne su tako postajale lijep izvor dohotka odsjeka; samo je u studenome 1901. u blagajnu odsjeka na taj način pristiglo 42,25 dolara (v. *Archives...*, 19. IV. 1903).

Važan način prikupljanja financijskih sredstava najrazličitijih slovenskih odsjeka u SAD-u bile su zabave. I u St. Francis de Sales Society organizirali su ih krajem godine. U tu su svrhu na sjednicama odsjeka odredili organizacijski odbor, termin, kupili jelo i piće i pobrinuli se za sigurnost. Na zabavama se uvijek organizirala tombola: prvih je godina najčešće glavna nagrada bio zlatan sat. Na zabavama su obično prikupljali novac za ulaznicu. Na njih su pozivali sve članove odsjeka i sumještane željne zabave i opuštanja, kao i članove KSKS-a iz obližnjih krajeva. Dohodak od zabave obično nije bio zanemariv, dobit je često prelazila 500 dolara. Na sjednicama su odsjeka obično zaključili da je za članove sudjelovanje na zabavama obvezno.

Vrlo često su na njihove adrese dolazile pozivnice za sudjelovanje na najrazličitijim svečanostima slovenskih doseljenika i, ako priredba nije bila suviše daleko, odlučivali bi se na kolektivan odlazak.

KSKS su osnovali slovenski katolički svećenici u SAD i zato su se pravila njezina djelovanja zasnivala na katoličkim načelima (v. *Archives...*, 19. IV. 1903). Svoju su svjetonazorsku usmjerenost jasno izrazili u imenu Saveza, a i svi su odsjeci nosili imena zaštitnika koja su im bila bliska još iz »staroga kraja«. Katoličko usmjerenje KSKS-a bilo je vidljivo i na redovitim mjesečnim sjednicama odsjeka koje su započinjale zajedničkom misom, a predsjedavajući je dnevna zasjedanja otvarao i zatvarao molitvom (Sterbenz, 1908: 5). Mjesni djelatnici morali su se uvjeriti za svakoga kandidata, prije ulaska u Savez, je li praktični katolik. Članovi KSKS-a morali su bar jednom godišnje obaviti ispovijed i pričestiti se. U odsjeku St. Francis de Sales Society tu su obvezu dragovoljno povećali na dva puta, o Uskrsu i Božiću, a sakramente su primali zajednički. Članovi odsjeka tu su obvezu, u usporedbi s nekim drugim odsjecima, obavljali vrlo disciplinirano, jer se u zapisniku odsjeka ne može pronaći ni jedna suspenzija ili čak isključenje (v. *Archives...*, 8. III. 1903).

Odsjek je također bio vrlo tijesno povezan sa slovenskom župom sv. Josipa. Župnik Frančišek S. Šušteršič bio je njihov član, a članovi odsjeka su sudjelovali u svim akcijama župe: prikupljanju novca za župu, na različitim svečanostima, praznicima, piknicima itd. Na sjednicama odsjeka obično bi zaključili da je za članove sudjelovanje obvezno. Nakon 1903., kad su svoje priredbe i sjednice odsjeka priređivali u školskoj dvorani, povezanost odsjeka i župe bila je još snažnija (v. *Archives...*, 2. V. 1903).

Odsjeci su imali i iznimno važnu karitativnu ulogu. Na njihovu adresu su se molbama za pomoć obraćali mnogi osiromašeni slovenski doseljenici, a često i drugi odsjeci. U odsjeku bi provjerili opravdanost molbi, a zatim obično isplaćivali potporu od 2 do 10 dolara. Malo kada bi se dogodilo da molbu odbiju.

U nalaženju novih članova bili su prilično uspješni: skoro da nije bilo mjesečne sjednice na kojoj nisu primili kojeg novaka. Mnogo novih članova u odsjek su dovodili stari, koji su za to bili primjereno novčano nagrađeni. U nalaženju novih članova odsjek je bilo u samom vrhu KSKS-a, jer su bili više od deset puta među pobjednicima toga natjecanja.

Osnovna djelatnost odsjeka ipak je ostalo osiguranje. Zato bi na svakoj sjednici pročitali imena umrlih članova KSKS-a i prikupili novac za *assessment*. Na sjednicama su također odlučivali o plaćanju bolničke potpore (*Archives...*, 5. I. 1908). U svojem poslovanju bili su jako dosljedni jer bi ih veće prijekare mogle uništiti. Posmrtnu pomoć nisu isplatili ni rodbini pokojnog osnivača KSKS-a, Frančiška S. Šušteršiča, jer mu je u Europi istekla putovnica i nije redovito plaćao *assessment* (v. *Zapisnik...*, 1911: 1).

St. Francis de Sales Society No. 29 nije ni najstariji ni najveći odsjek KSKS-a, ali je bio jedan od najutjecajnijih u KSKS-u. Članovi iz redova odsjeka zauzimali su u KSKS-u najviše položaje. Na takav su način imali odlučan utjecaj na politiku Saveza u ključnoj fazi njegova djelovanja, kada se razvijala iz male i financijski

nestabilne bratske potporne organizacije u moderno osiguravajuće društvo. Odsjek već više od stotinu godina uspješno ispunjava svoju misiju i na području vjerskoga, nacionalnoga, političkoga i kulturnog ujedinjavanja.

IZVORI

Archives of the St. Francis de Sales Society, No. 29 KSKJ (1899–1924), zapisnici se nalaze kod tajnika društva u Jolietu (Illinois).

»Društvene glavne, ali letne seje«, *Glasilo K.S.K Jednote*, Chicago (Illinois), Joliet (Illinois), 22. XI. 1916.

GOSAR, John M. »Oglas«, *Amerikanski Slovenec*, 27. IX. 1907.

»Hodite k društvenim sejama!«, *Glasilo KSKJ*, 8. XII. 1916.

»Josip Dunda«, *Amerikanski Slovenec*, Joliet (Illinois), Chicago, Illinois), 15. IX. 1905.

KRANJEC, John. »Katera Jednota je katoliška«, *Amerikanski Slovenec*, 22. IX. 1911.

KRANJEC, John. »Odkritosrčna beseda«, *Amerikanski Slovenec*, 29. IX. 1911.

KRANJEC, John. Zapisnik VI. glavnega zborovanja v Chicagu (Illinois), 5. VII. 1900.

»Nagrade KSKJ«, *Glasilo KSKJ*, 19. XI. 1919.

»Nekaj zgodovinskih podatkov o K.S.K.J., «, *Amerikanski Slovenec*, 29. IX. 1911.

NEMANICH, Anton, »Obvestilo iz urada KSKJ«, *Amerikanski Slovenec*, 3. VI. 1898.

PLEVNIK, John. Zapisnik III. glavnega zborovanja KSKJ v Jolietu (Illinois), 5–8. VII. 1896.

»Pred XIV. konvencijo KSKS«, *Glasilo KSKJ*, 28. IV. 1920.

»Prva pravila KSK Jednote«, *Glasilo KSKJ*, 7. IV. 1915.

REMS, Josip. Zapisnik XI. glavnega zborovanja v Jolietu in So. Chicagu (Illinois), 2. X. 1911.

REMS, Josip. Zapisnik XII. glavnega zborovanja v Milwaukee (Wisconsin), 17.–26. VIII. 1914.

»Rev. F. S. Šušteršič zaspal v Gospodu«, *Amerikanski Slovenec*, Joliet (Illinois), 31. III. 1911.

SCHNELLER, Paul, Josip REMS i Ivan ZUPAN, Zapisnik XIII. konvencije KSKS, ki se je zgodila od 20. do 25. VIII. na Eveleth, Minn., »Nadaljevanje pojasnil in priporočil gl. tajnika«, *Glasilo KSKJ*, 5. IX. 1917.

SITAR, Joseph, John DEČMAN i Ivan ZUPAN, Zapisnik seje XIV. glavn. zborovanja KSKS v Jolietu, III, od 16. do 24. VIII. 1920, 8. seja 18. VIII. zvečer, *Glasilo KSKJ*, 26. VIII. 1920. [1920a]

SITAR, Joseph, John DEČMAN i Ivan ZUPAN, Zapisnik seje XIV. glavn. zborovanja KSKS v Jolietu, III, od 16. do 24. VIII. 1920, 11. seja 20. VIII. zvečer, *Glasilo KSKJ*, 26. VIII. 1920. [1920b]

SITAR, Joseph, John DEČMAN i Ivan ZUPAN, Zapisnik seje XIV. glavn. zborovanja KSKS v Jolietu, III, od 16. do 24. VIII. 1920, 12. seja 21. VIII. pred poldnem, *Glasilo KSKJ*, 26. VIII. 1920. [1920c]

SITAR, Joseph, John LEKAN i Ivan ZUPAN, Zapisnik XV. glav. zborovanja KSK Jednote v Clevelandu, Ohio, 20.–28. VIII. 1923., 8. seja 24. VIII. pred poldnem, *Glasilo KSKJ*, 5. IX. 1923. [1923a]

SITAR, Joseph, John LEKAN i Ivan ZUPAN, Zapisnik XV. glav. zborovanja KSK Jednote v Clevelandu, Ohio, 20.–28. VIII. 1923., 11. seja 25. VIII. popoldne, *Glasilo KSKJ*, 5. IX. 1923. [1923b]

STERBENZ, John R. »Iz dela predsednika«, *Amerikanski Slovenec*, 4. IX. 1908.

STUKEL, Josip. Zapisnik VII. glavnega zborovanja v Clevelandu (Ohio), 7.–10. VII. 1902.

[ŠAVS, Matija] M.Š., »O Kr. Slov. Katol. Jednoti«, *Amerikanski Slovenec*, 13. V. 1898.

ŠAVS, Matija. Zapisnik II. glavnega zborovanja KSKS v Tower, Minn., *Amerikanski Slovenec*, 5. i 6. VII. 1895.

WARDJAN, Mihael. »I tajnikom in zastopnikom«, *Amerikanski Slovenec*, 15. II. 1901.

[WARDJAN, Mihael] M.W. »Iz urada KSK Jednote«, *Amerikanski Slovenec*, 10. V. 1901.

WARDJAN, Mihael. »Iz urada KSK Jednote«, *Amerikanski Slovenec*, 10. V. 1901.

WARDJAN, Mihael. »Iz urada KSK Jednote«, *Amerikanski Slovenec*, 5. I. 1900.

WARDJAN, Mihael. »Tajnikom in zastopnikom«, *Amerikanski Slovenec*, 15. II. 1901.

WARDJAN, Mihael. »Tajnikom krajevnih društev na uvažanje!«, *Amerikanski Slovenec*, 4. I. 1901.

ZALAR, Josip. »Opozorilo«, *Glasilo KSKJ*, 29. III. 1916.

ZALAR, Josip. »Uradna naznanila«, *Glasilo KSKJ*, 29. XI. 1916.

ZALAR, Josip. Zapisnik seje glavnega odbora KSKS, dne 22., 23., 24. i 25. VII. 1918, *Glasilo KSKJ*, 7. VIII. 1918.

Zapisnik XI. glavnega zborovanja v Jolietu i So. Chicagu (Illinois), 13. X. 1911.

»Zlatna knjiga KSKS«, *Glasilo KSKJ*, 20. VIII. 1923.

LITERATURA

FRIŠ, Darko, Andrej VOVKO i Bogdan KOLAR (1997). *Prvih sto let Kranjsko slovenske katoliške jednote: Pregled zgodovine KKJ 1894–1994*. Ljubljana: Ilex.

Jubilejna spominska knjiga izdana povodom tridesetletnice Kranjsko-slovenske katoliške jednote, 1894-1924. [1924]. Cleveland (Ohio): Glasilo KSK Jednote, str. 10, 26, 29, 35–38, 53–54.

St. Joseph's Church, 50th Anniversary 1891–1941 [1941]. Joliet (Illinois): St. Joseph Church.

ŠAVS, Matija (s. a.). »Štiridesetletnica 'A.S.' – kakor je meni poznano«, *Spominska knjiga izdana povodom štiridesetletnice »Amerikanskega Slovenca«*. Chicago (Illinois): Ameriški Slovenec.

ŠUŠTERŠIČ, Frančišek S. (1903). *Poduk rojakom Slovencem*. Joliet (Illinois): Zveza slovenskih duhovnikov v Ameriki.

TRUNK, Jurij (1912). *Amerika in Amerikanci*. Celovec: vlastito izdanje.

ZAKRAJŠEK, Kazimir (s. a.). *To-le vzami in spolnjuh*. New York (N.Y.): Družba sv. Rafaela v New Yorku za slovenske izseljence.

Darko Friš

LESS KNOWN POINTS OF INTEREST IN THE FUNCTIONING OF LOCAL SOCIETIES IN THE GRAND CARNIOLIAN SLOVENIAN CATHOLIC UNION (1894–1924)

SUMMARY

The first Slovenian emigrants realized soon after their arrival to the USA that in the event of work accidents or disease they depended solely on themselves. For this reason they started to found their own benefit societies, following the example of other nationalities (e.g. the Czechs, the Finns). At first these were of a local character with a limited number of members, which did not guarantee enough financial safety. In order to decrease the possibility of a financial break down, they started to found benefit societies which united members of the same ethnical group throughout the whole country. The first Slovenian fraternal benefit society called the Carniolian Slovenian Catholic Society ("Kranjsko slovenska katoliška jednota" in Slovene, abbrev. KSKJ) was founded in Joliet (Illinois) in 1894. It was founded by Slovenian Catholic priests in the USA, who often encountered the misery and helplessness of victims of accidents and their families. The society functioned according to strict Catholic principles. Its ideological orientation was expressed in the name itself, and St. Joseph was chosen as its patron saint. All the local societies were also mostly named after saints. The basic aim of the fraternal benefit society was to help the members or their families in the event of death, while the additional activity was to provide health insurance. However, the organization also cultivated other important values, such as the Slovenian cultural tradition, the Slovenian language, and close contacts with "the old country". The basis of fraternal benefit organizations was represented by local societies, which were active throughout all of the USA. The local society of the Carniolian Slovenian Catholic Society called St. Francis de Sales Society No. 29 was founded in Joliet (Illinois) on February 2, 1896. It was already the fourth local society of the KSKJ in the town of Joliet. The reasons for the setting up of a new society came from the dissatisfaction of important members of immigrant communities with the work of the existing societies in the town. In their opinion they were not represented high enough in the hierarchy of these societies. The fact was that the highest positions in local societies, especially on the main board, brought not only respect, but also financial benefits. Thus it is not surprising that the presidency of the society was taken over by the undertaker Anton Nemanich, one of the town's wealthiest Slovenian immigrants and cofounder of the KSKJ. Nemanich's rise in the KSKJ started in 1896, the same year when he was, at the third convention, elected to the position of the chief president of the KSKJ. This started a period of more than 20 years in which the members of this local society held the most important positions in the KSKJ. The duties of the members of the KSKJ included the rules of both their local society and the rules of the main organization. They had to attend the society meetings, particularly when there were elections for the members of the board, and regularly pay assessment. According to the rules, the society had to provide for a respectable funeral of their members, including escort by men in uniform and society banners. In addition to this, their members had to visit their sick colleagues. An important way of raising money for the local societies was through the organization of dances. If the members failed to fulfill their duties, they were fined. The societies often received invitations to various ceremonies organized by Slovene immigrants, which they gladly accepted. The regular monthly meetings of the local societies started with a Mass, while the daily meetings were opened and closed by the presiding member with a prayer. The members of the KSKJ had to go to confession and receive Holy Communion at least once a year. The society was in general closely connected with the Slovenian parish of St. Joseph. Local societies had a very important charity function. They received pleas for help by various impoverished Slovenian immigrants, not rarely by other local societies. They were very successful in attaining new members, since their monthly meetings regularly brought the inclusion of new members. St. Francis de Sales Society No. 29 was among the most successful in this activity. The society was among the winners of the competition for attracting new members more than 10 times. St. Francis de Sales Society No. 29

was neither the oldest nor the largest local society of the KSKJ, but it was one of the most influential. Its members held the highest positions in the main organization. In this way they had a significant influence on the politics of the KSKJ in the most important phase of its existence, when it developed from a small and financially unstable fraternal benefit organization into a modern insurance company. The society has over a hundred years successfully continued to carry out its uniting mission in the areas of religion, politics and culture.

KEY WORDS: history, Slovene emigrants in the USA, fraternal benefit societies

Darko Friš

QUELQUES FAITS MOINS CONNUS À PROPOS DES ACTIVITÉS DES ASSOCIATIONS LOCALES DE L'UNION CATHOLIQUE CARNIOLAISE SLOVÈNE (1894–1924)

RÉSUMÉ

Les premiers immigrants slovènes découvrirent peu après leur arrivée aux États Unis qu'en cas d'accident au travail ou de maladie ne pouvaient compter que sur eux-mêmes. Ainsi, ils commencèrent à fonder, selon l'exemple des autres nationalités (des Cheques, des Finnois etc.) leurs propres associations de soutien. Au début, leur caractère fut local et le nombre de leurs membres limité, ce qui n'assurait pas une sécurité financière suffisante. Afin de minimiser la possibilité de faillite financière, ils fondèrent des organismes de soutien qui unissaient des membres de la même communauté ethnique à travers l'Amérique. Le premier organisme slovène de soutien fraternel, l'Union catholique carniolaise slovène (l'UCCS) fut fondée en 1894 à Joliet (Illinois). Ses fondateurs furent les prêtres catholiques slovènes qui dans leur travail rencontraient souvent la misère et l'impuissance des accidentés et de leurs proches. L'Union fonctionnait selon des principes catholiques rigoureux et les idées que les membres se faisaient du monde furent exprimées clairement dans le nom même de l'Union. Saint Joseph fut choisi comme patron de l'Union et les associations locales pour la plupart portaient aussi les noms des saints. L'activité fondamentale de l'organisme de soutien fraternel consistait en l'assistance aux membres ou, en cas de mort, leurs proches, mais aussi en l'assurance maladie. Les membres cultivaient également d'autres valeurs importantes: la tradition culturelle slovène, la langue slovène et des contacts étroits avec « la vieille patrie ». À la base des organismes de soutien fraternel furent des associations locales, qui fonctionnaient partout aux États Unis. Le 2 février 1896 l'association locale de l'Union catholique carniolaise slovène St. Francis de Sales Society n. 29 fut fondée à Joliet (Illinois). Ce fut déjà la quatrième association locale de l'UCCS dans la ville de Joliet. Les raisons pour la fondation de la nouvelle association sont à chercher dans le mécontentement des membres importants de la communauté slovène au sujet des activités des associations déjà existantes. Ils n'y détenaient pas des positions suffisamment importantes qui leur appartenaient pourtant selon leur propre opinion. Les plus hautes fonctions dans les associations locales et avant tout au sein du conseil principal n'apportaient non seulement des honneurs mais aussi des profits financiers. Ainsi, il n'est aucunement surprenant que le président de la nouvelle association fut devenu personne d'autre que le propriétaire des pompes funéraires Anton Nemanich, un des immigrants slovènes les plus riches de Joliet et le co-fondateur de l'UCCS. L'ascension de Nemanich au sein de l'UCCS commença justement en 1896 quand il fut élu président principal de l'UCCS lors de sa 3ième convention tenue la même année. Par la suite s'étendit une période de vingt ans pendant laquelle les membres de l'association locale occupaient des fonctions-clefs à l'UCCS. Citons encore quelques devoirs des membres. Les membres de l'Union devaient respecter les règles de leur association locale ainsi que celles de l'Union. Ils devaient participer aux réunions de l'association, particulièrement celles où ils élistaient les conseillers, et dûment régler leur *assessment*. Selon les règles l'association devait organiser les obseques des membres décédés et les accompagner avec toute la dignité sur leur dernier chemin y

compris avec les drapeaux et en uniformes de l'association. Les membres de l'association devaient aussi rendre visite aux collègues tombés malades. Si les membres ne remplissaient pas leurs devoirs, ils furent sanctionnés. Les assemblées mensuelles régulières des associations locales commençaient avec une messe commune, et le président commençait et clorait les réunions journalières par une prière. Les membres de l'UCCS devaient aller à la confession et à la communion au moins une fois dans l'année. Par ailleurs, l'association fut étroitement liée à la paroisse slovène de saint Joseph. Les fêtes représentaient une manière importante de collecte des moyens financiers des associations locales. Le siège de l'association recevait souvent des invitations aux célébrations diverses organisées par les immigrants slovènes et les membres y participaient avec plaisir. Les associations locales jouaient aussi un rôle caritatif important. Les immigrants slovènes appauvris adressaient à elles leurs demandes d'aide, et même des autres associations locales demandaient l'assistance assez régulièrement. Les associations n'eurent pas mal de succès dans le recrutement de nouveaux membres puisqu'il n'y avait pas une assemblée mensuelle où un nouveau membre ne fut pas admis. L'association en question fut parmi les plus prospères au sein de l'UCCS quant au recrutement des nouveaux membres; elle gagna la compétition plus de dix fois. St. Francis de Sales Society n. 29 ne fut ni la plus ancienne ni la plus grande association locale de l'UCCS mais elle fut sans doute une des plus influentes. Les membres de l'association occupaient les plus hauts postes dans l'UCCS. De cette manière, ils détenaient une influence décisive sur la politique de l'Union dans une période extrêmement importante de son existence quand elle évoluait d'un petit organisme de soutien fraternel financièrement instable en une société d'assurance moderne. L'association depuis plus de cent ans remplit sa mission aussi dans le domaine religieux, ethnique, politique et culturelle.

MOTS CLES : histoire, immigrants slovènes dans les États Unis, organismes de soutien fraternel

Darko Friš

MANJ ZNANE ZANIMIVOSTI IZ DELOVANJA KRAJEVNIH DRUŠTEV KRAJNSKO SLOVENSKE KATOLIŠKE JEDNOTE (1894–1824)

POVZETEK

Prvi slovenski izseljenci so po prihodu v ZDA kmalu spoznali, da v primeru nesreče pri delu ali boleznih lahko računajo le nase, zato so po vzgledu drugih narodnosti (npr. Čehov, Fincev), začeli ustanavljati lastna podporna društva. Le-ta so bila sprva lokalnega značaja z omejenim številom članstva, kar pa ni zagotavljalo zadostne finančne varnosti. Da bi zmanjšali možnost finančnega zloma, so začeli ustanavljati podporne organizacije, ki so združevale člane iste etnične skupnosti po vsej Ameriki. Prva slovenska bratska podporna organizacija Kranjsko slovenska katoliška jednota je bila ustanovljena leta 1894 v Jolietu (Illinois). Ustanovili so jo slovenski katoliški duhovniki v ZDA, ki so se pri svojem delu pogosto srečevali z bedo in nemočjo ponesrečencev in njihovih svojcev. Jednota je delovala na strogih katoliških načelih, svojo svetovnonazorsko usmerjenost so jasno izrazili v imenu Jednote, za zavetnika Jednote so izbrali sv. Jožefa, pa tudi vsa krajevna društva so se večinoma imenovala po svetnikih. Osnovna dejavnost bratske podporne organizacije je bila pomoč članstvu oziroma njihovim svojcem ob smrti, druga dejavnost je bilo bolniško zavarovanje. V organizaciji pa so gojili tudi druge pomembne vrednote: slovensko kulturno tradicijo, slovenski jezik in tesne vezi s »staro domovino«. Temelj bratskih podpornih organizacij so predstavljala krajevna društva, ki so delovala po vseh ZDA. V Jolietu (Illinois) je bilo 2. februarja 1896 ustanovljeno krajevno društvo Kranjsko slovenske katoliške jednote St. Francis de Sales Society No. 29, ki je bilo že četrto krajevno društvo KSKJ v mestu Jolietu. Vzroke za ustanovitev novega društva je potrebno iskati v nezadovoljstvu pomembnih članov priseljenjskih skupnosti z delovanjem že obstoječih društev v mestu, saj v njih niso imeli dovolj pomembnega položaja, ki naj bi jim po njihovem mnenju pripadal. Najvišji položaji v krajevnih društvih in še zlasti v glavnem odboru pa niso prinašali samo časti, temveč tudi finančne

koristi. Tako ni nikakršno presenečenje, da je predsedništvo društva prevzel nihče drug kot pogrebnik Anton Nemanich, eden najpremožnejših slovenskih priseljencev v mestu in soustanovitelj KSKJ. Nemanichev vzpon v KSKJ se je začel ravno leta 1896, ko je bil na III. konvenciji leta 1896 izvoljen na mesto glavnega predsednika KSKJ, s čemer se je pričela več kot dvajsetletna doba, ko so člani tega krajevnega društva zasedali najpomembnejša mesta v KSKJ. In še nekaj dolžnosti članov. Člani Jednote so morali izpolnjevati tako pravila svojega krajevnega društva kakor tudi pravila Jednote. Udeleževati so se morali društvenih zborovanj, še zlasti tistih, na katerih so volili odbornike, in redno plačevati assessment. V društvu so po pravilih morali poskrbeti dostojen pogreb umrlih članov in jih z društvenimi zastavami in v uniformah pospremiti na zadnji poti, poleg tega so društveniki morali obiskovati še svoje obolele kolege. Pomemben način zbiranja finančnih sredstev krajevnih društev so bile veselice. Za neizpolnjevanje teh dolžnosti so člane denarno kaznovali. Zelo pogosto so na naslov društva prihajala vabila za udeležbo na najrazličnejše slovesnosti slovenskih priseljencev, ki so se jih radi udeleževali. Redne mesečne seje krajevnih društev so se začele s skupno mašo, dnevna zasedanja je predsedujoči odprl in končal z molitvijo. Člani KSKJ so morali vsaj enkrat letno opraviti spoved in prejeti obhajilo. Tudi sicer je bilo društvo najtesneje povezano s slovensko župnijo sv. Jožefa. Krajevna društva so imela tudi izjemno pomembno karitativno vlogo. Na njihov naslov so se s prošnjami za pomoč obračali najrazličnejši ubožani slovenski priseljenci, nemalo kdaj pa so za pomoč prosila tudi druga krajevna društva. Pri pridobivanju novih članov so bili dokaj uspešni, saj skoraj ni bilo mesečne seje, ko niso sprejeli kakšnega novinca. V pridobivanju novih članov je bilo društvo v samem vrhu KSKJ, saj so bili več kot desetkrat med zmagovalci tovrstnega tekmovanja. St. Francis de Sales Society No. 29 ni ne najstarejše in ne največje krajevno društvo KSKJ, bilo pa je eno izmed najvplivnejših v KSKJ. Člani iz vrst društva so zasedali v KSKJ najvišja mesta. Na takšen način so imeli odločilen vpliv na Jednotino politiko v ključni fazi njenega delovanja, ko se je razvijala iz majhne in finančno nestabilne bratske podporne organizacije v moderno zavarovalno družbo. Društvo že več kot sto let uspešno izpolnjuje svoje poslanstvo tudi na verskem, narodnem, političnem in kulturnem združevanju.

KLJUČNE BESEDE: zgodovina, slovenski izseljenci v ZDA, bratske podporne organizacije